

*І. П. Міщенко,
аспірант, Міжрегіональна академія управління персоналом*

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ І РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РЕГІОНІ

I. Mishchenko,
postgraduate student of the Interregional Academy of Personnel Management

FORMATION OF THE STATE MECHANISM FOR DEVELOPMENT AND DISTRIBUTION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN REGION

Зазначено, що створення повноцінного інформаційного забезпечення для підтримки прийняття рішень і формування державної політики є актуальною проблемою, вирішення якої забезпечить ефективне управління розвитком регіону.

Визначено, що в теперішній час інформаційного забезпечення державного управління в Україні приділяється значна увага, в тому числі — процесу забезпечення соціально-економічного розвитку та ефективності системи державного управління регіонами України і місцевого самоврядування на основі використання інформаційних технологій. За рахунок забезпечення органів управління релевантною інформацією підвищується якість управління, а значить, зростає ефективність регіонального відтворення. Використання інформації, динаміка накопичення і характер зміни її властивостей, призводять до необхідності визначення в процесі її відтворення інформаційних ресурсів, резервів і запасів, що мають різні часові та просторові, структурні і функціональні характеристики.

Розглянуто сучасні інформаційні технології, що дозволяють створювати, зберігати, переробляти і забезпечувати ефективні способи надання інформації споживачеві, стали важливим фактором життя суспільства і засобом підвищення ефективності управління усіма сферами суспільної діяльності. Рівень інформатизації процесів управління в регіоні стає одним з основних факторів успішного економічного розвитку та конкурентоспроможності регіонів України. Інформаційні потоки, що циркулюють у сфері державного управління, в регіоні досить великі. Піднімаючись по рівням влади, інформація набуває все більш узагальнюючий і аналітичний характер, на її основі створюють прогнози майбутнього розвитку і розраховують оцінки минулих періодів. Досвід показує, що управлінське рішення приймається, як правило, в умовах дефіциту часу і нестачі необхідної інформації. Тому важлива роль такої процедури інформаційної системи, як ефективний інформаційний пошук.

It is noted that the creation of a comprehensive information support to support decision-making and state policy formation is an urgent problem, the solution of which will ensure effective management of the development of the region.

It is determined that at present the information support of the state administration in Ukraine is paying a lot of attention, including — the process of ensuring socio-economic development and efficiency of the system of state governance of regions of Ukraine and local self-government on the basis of the use of information technologies. At the expense of ensuring the management of relevant information, the quality of management increases, and hence the effectiveness of regional reproduction increases. The use of information, the dynamics of accumulation and the nature of the change in its properties, leads to the need to determine in the process of reproduction of information resources, reserves and stocks that have different time and spatial, structural and functional characteristics.

Considered modern information technologies, which allow to create, store, process and provide effective ways of providing information to the consumer, have become an important factor in the life of society and a means to improve the efficiency of management of all spheres of social activity. The level of information management processes in the region is one of the main factors of successful economic development and competitiveness of Ukrainian regions. The information flows circulating in the field of public administration are quite large in the region. Rising on the levels of power, the information is becoming more generalized and analytical, on its basis create forecasts of future development and calculate estimates of past periods. Experience shows that managerial decision is taken, as a rule, in the absence of time and lack of necessary information. Therefore, the role of such an information system procedure as an effective information retrieval is important.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, державний механізм, інформаційно-комунікаційні технології, соціально-економічний розвиток, конкурентоспроможність регіонів, державна політика

Key words: information support, state machinery, information and communication technologies, socio-economic development, regions' competitiveness, state policy.

ВСТУП

За останнє десятиліття інтенсивний розвиток і повсюдне впровадження ІКТ для збору, зберігання, обробки і передачі даних привело до радикальних змін в економіці, соціальній сфері, позначилося на житті кожного члена суспільства. Роль ІКТ як одного з ключових чинників, що забезпечують стає економічне зростання, сприятливий інноваційний клімат і, в кінцевому рахунку, підвищення життєвого рівня населення, обумовлює необхідність всебічного аналізу процесів, що відбуваються в цій сфері, дослідження нових, раніше не вивчених явищ і проблем і вироблення адекватної державної політики щодо їх вирішення. Створення повноцінного інформаційного забезпечення для підтримки прийняття рішень і формування державної політики є актуальною проблемою, вирішення якої забезпечить ефективне управління розвитком регіону.

Успішному функціонуванню системи інформаційного забезпечення процесів управління в регіоні сприяє реалізація комплексу заходів організаційно-технічного, економічного і правового характеру. Важливе місце при цьому займає вироблення управлінських рішень. Умовою їх вдосконалення є максимально повний облік факторів, що впливають на ефективність управління в регіоні в результаті використання ІКТ.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Різні аспекти інформаційного забезпечення органів державної влади розглядалися у роботах: В. Бакуменка, Л. Донець, В. Дорофійенка, Я. Клейнера, Г. Климо-

вицької, Т. Куценко, В. Степанова. Водночас, за визначенням багатьох учених дослідників, зокрема Р. Абдєєва, Т. Дейнеки, О. Іванова та ін., на сьогодні ще немає чіткого розуміння державного механізму розвитку і розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій у регіоні, а також не вирішеним залишається питання формування дієвого інформаційного забезпечення в діяльності місцевих органів влади.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою статті є аналіз теоретичних і розгляд практичних аспектів державного механізму розвитку і розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій в регіоні, визначити фактори, що впливають на ефективність державного управління соціально-економічним розвитком регіону в результаті використання ІКТ.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Систематизуємо основні фактори, що впливають на ефективність державного управління соціально-економічним розвитком регіону в результаті використання ІКТ (рис. 1) і розглянемо сутність окремо кожного фактора.

Різні методологічні підходи, які використовуються класифікатори, історично сформовані системи статистичних показників і правила обліку, що застосовуються в кожному з відомств, не дозволяють звести ці дані в цілісну характеристику процесів формування інформаційного суспільства. Нині, як показує практика, єдиним надійним джерелом є база наявних даних державної статистики, на підставі якої можна скласти повне уяв-

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на ефективність державного управління регіоном

лення про рівень поширення ІКТ (рис. 1, п. 1) в регіонах і в цілому по Україні.

Рівень поширення ІКТ в регіоні (L_{Rict}) розраховується Держстатом України за формулою [6, с. 162]:

$$L_{Rict} = M_c / N_o : 100 \quad (1),$$

де M_c — число персональних комп'ютерів в організації (одиниць); N_o — чисельність співробітників організації (людина).

За даними Державної служби статистики України, збільшення кількості персональних комп'ютерів в організаціях України за всіма видами економічної діяльності незначно. Щорічно зростання їх кількості становить від 10% до 20%.

У процесі формування ефективної системи державного управління в регіоні можна виділити три етапи. На першому етапі формуються потенційні можливості широкого поширення ІКТ створюється технічна інфраструктура (рис. 1, п. 2), розвиваються ринки товарів і послуг, пов'язаних з ІКТ, закладаються правові основи для розвитку і використання інформаційних та комунікаційних технологій (рис. 1, п. 3). На другому етапі відбувається інтенсивне проникнення ІКТ в усі галузі економіки, соціальну сферу, приватне життя. В результаті, на третьому етапі, параметри інформатизації повинні досягти деяких критичних

значень, коли можна говорити про суттєвий вплив ІКТ на ефективність економіки і її структурні перетворення, поява нових джерел добробуту, можливість оцінювати роль інформації і нових технологій у розвитку демократії і громадянського суспільства, зменшення соціальної нерівності.

Нині інформаційного забезпечення державного управління в Україні приділяється значна увага, в тому числі — процесу забезпечення соціально-економічного розвитку та ефективності системи державного управління регіонами України і місцевого самоврядування на основі використання інформаційних технологій.

Необхідність відображення процесів формування інформаційного суспільства знайшла свою реалізацію в розвитку статистики інформаційних технологій. У плані дій, прийнятому на Всесвітній зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства (Женева, 2013 р.) зафіксована необхідність всім країнам і регіонам "... розробити інструменти, необхідні для надання статистичної інформації з питань інформаційного суспільства, що включає базові показники та аналіз динаміки його ключових параметрів. Пріоритет слід віддавати створенню узгоджених і порівнянних на міжнародному рівні систем показників, беручи до уваги відмінності в рівнях розвитку".

Отже, ще один з основних факторів, якому необхідно слідувати в розвитку системи управління в регіоні на основі ІКТ, полягає в тому, що вона повинна відповідати українськими і міжнародним стандартам і забезпечувати можливість здійснення регіональних і міжнародних зіставлень за рівнем розвитку ІКТ (рис. 1, п. 4). Це означає, що в ній повинні використовуватися визначення, показники, класифікації та інші складові, які використовуються розвинутими країнами при проведенні порівняльного аналізу в рамках таких організацій, як Європейський Союз, Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), ООН та інші [1, с. 194].

У рамках реалізації проекту ЄС — ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (англ. UNIDO) проведено дослідження кращих національних практик (Австрії, Данії, Італії та ін.) і підготовлені рекомендації щодо вдосконалення методології статистичних досліджень в сфері ІКТ на основі міжнародних стандартів і європейського досвіду [5, с. 64]. Крім того, уточнено склад сектора ІКТ на базі гармонізованих міжнародних класифікацій, здійснено просування в області, які до сих пір недостатньо були представлені в статистиці (вимір підготовки фахівців з ІКТ в українських вузах і навичок застосування ІКТ населенням).

Використання ІКТ змінює парадигму процесу прийняття рішень, оскільки цей процес зміщується на рівень громадян, наділених підвищеними для них можливостями і повноваженнями. Сам процес стає інтерактивним, а джерело прийняття рішень децентралізується.

Рациональне використання інформаційних ресурсів (рис. 1, п. 5) багато в чому визначає ефективність процесів управління, які включають в свій зміст також програмне, фінансове, технологічне, організаційне, інституційне та інше забезпечення [2, с. 70]. При цьому основою визначеності всіх його видів є інформаційна компонента, бо саме вона стає умовою їх подальшого ефективного використання в конкретних просторово-часових формах господарських систем.

За рахунок забезпечення органів управління релевантною інформацією підвищується якість управління, а значить, зростає ефективність регіонального відтворення. Використання інформації, динаміка накопичення і характер зміни її властивостей, призводять до необхідності визначення в процесі її відтворення інформаційних ресурсів, резервів і запасів, що мають різні часові та просторові, структурні і функціональні характеристики.

Сучасні інформаційні технології, що дозволяють створювати, зберігати, переробляти і забезпечувати ефективні способи надання інформації споживачеві, стали важливим фактором життя суспільства і засобом підвищення ефективності управління усіма сферами суспільної діяльності. Рівень інформатизації процесів управління в регіоні (рис. 1, п. 6) стає одним з основних факторів успішного економічного розвитку та конкурентоспроможності регіонів України. Рівень інформатизації процесів управління в регіоні (L_{Rinf}) може бути розрахований за формулою [3, с. 21]:

$$L_{Rinf} = V_{stat} / N : 100 \quad (2).$$

де V_{stat} — обсяг інформаційно-статистичних послуг, що надаються територіальними органами Держстату органам влади і управління (тис. грн);

N — чисельність державних службовців (людина).

Зазначений рівень розглядається в динаміці і порівнюється з максимальним значенням, досягнутим в інших регіонах України.

Далеко не завжди ясно, яка потрібна інформація, де і як її шукати. Існують фактори, що ускладнюють комунікацію, "над'язикових" (за термінологією А.А. Коростелев) (рис. 1, п. 7) [4, с. 39]. Наприклад, між фахівцями — споживачами інформації, що займаються питаннями соціально-економічного розвитку країни або її регіонів, і фахівцями — виробниками інформації, вирішальними прикладні завдання зі збору, обробці і наданню статистичної інформації. Крім цих факторів, існують і інші чинники, що створюють "перешкоди" на шляху руху статистичної інформації від виробника до її споживачеві.

До них слід віднести і фактор економічної безпеки (рис. 1, п. 8) щодо дотримання обмежень поширення статистичної інформації. Наприклад: статистична інформація надається у відкритому вигляді тільки в разі наявності 3-х і більше підприємств одного виду економічної діяльності, розташованих на конкретній території.

Фактор сприйняття статистичної інформації (рис. 1, п. 9) враховує такі впливи, як: недооцінка ролі статистичної інформації в управлінській діяльності; відсутність необхідних навичок в роботі зі статистичними інформаційними джерелами, як традиційними, так і сучасними електронними; "Бар'єрне свідомість" (за термінологією Енгельберта), полягає в тому, "що людина шукає тільки те, про що він думає, що воно існує і що воно йому потрібно", — все це негативно впливає на прийняття (або обґрунтування) управлінського рішення.

У регіонах України має місце постійне зростання потреб на достовірну інформацію. Це викликано економічними (економічним зростанням після кризи 1990-х років, появою інвестицій, відновленням великих проєктів, усвідомленням необхідності прогнозування та моніторингу процесів, що спостерігаються та ін.) [8, с. 106].

Дефіцит якісної (достовірної) та своєчасної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, відчувається все гостріше на багатьох рівнях управління. Спроба ідеологів адміністративної реформи під кожну функцію державного і муніципального управління створити спеціалізовану структуру управління, а за регулювання всього іншого "призначити" відповідальним ринок, не привела до успіху. При зростанні бюджетних витрат на утримання державного апарату, кількісному зростанні організаційних структур, підвищення ефективності управління соціально-економічним розвитком території не відбувається. Навіть навпаки, виникають так звані інституціональні пастки, коли інститут, створений для вирішення будь-якої проблеми, тільки посилює її.

Досить гострим на регіональному рівні є фактор міжвідомчої інформаційної взаємодії (рис. 1, п. 10). Загальна кількість територіальних органів тільки міністерств і відомств становить не один десяток. Інфор-

маційна взаємодія між ними обмежено законодавчо ("обмеження в поширенні інформації", "комерційна таємниця", "право власника інформації" та тощо), а також питаннями технічного (різниця стандартів, регламентів, програмних продуктів тощо) і фінансово-економічного (недостатнє фінансування, обмеженість кадрового потенціалу та матеріальних ресурсів) характеру [7, с. 643].

ВИСНОВКИ

У державному управлінні треба було створення науково-обґрунтованих методів інформаційного обслуговування органів законодавчої та виконавчої влади (рис. 1, п. 11) органами державної статистики (особливо на регіональному рівні), а внаслідок застосування сучасної технології — зміна умов передачі статистичної інформації.

Актуалізація статистичної інформації (рис. 1, п. 12). Тут слід врахувати ще одну проблему, з якою стикаються фахівці — старіння інформації (або розсіювання інформації в часі). Це властивість носить об'єктивний характер і тому органи статистики постійно актуалізують інформаційні ресурси (за методологією Держстату).

Фактор поліпшення якості і підвищення оперативності отримання органами влади аналітичної інформації (рис. 1, п. 13). Проблеми оперативного отримання органами законодавчої і виконавчої влади регіону статистичної інформації наявними способами і алгоритмами привели до усвідомлення необхідності створення аналітичної та пошукової системи. Нова система повинна бути спрямована на ефективне використання інформаційних ресурсів органів статистики та взаємодія в режимі реального часу.

Інформаційні потоки, що циркулюють у сфері державного управління, в регіоні досить великі. Піднімаючись по рівням влади, інформація набуває все більш узагальнюючий і аналітичний характер, на її основі створюють прогнози майбутнього розвитку і розраховують оцінки минулих періодів. Досвід показує, що управлінське рішення приймається, як правило, в умовах дефіциту часу і нестачі необхідної інформації. Тому важлива роль такої процедури інформаційної системи, як ефективний інформаційний пошук.

Складність аналізу соціально-економічного становища регіонів України як об'єкта дослідження передбачає формування системи моніторингу (рис. 1, п. 14), яка забезпечувала б отримання на регулярній основі різноманітних кількісних даних, експертних оцінок, аналітичних матеріалів, що всебічно характеризують соціально-економічний розвиток регіону. Найважливішою інформаційною складовою цієї системи є статистичні показники.

Література:

1. Босак І.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І.П. Босак, Є.М. Палига // Регіональна економіка. — 2007. — № 4. — С. 193—195.
2. Бруханський Р. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Бру-

ханський // Економічний аналіз. — 2011. — Вип. 9. — Ч. 2. — С. 69—71.

3. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М.П. Денисенко, І.В. Колос // Економіка та держава. — 2006. — № 7. — С. 19—24.

4. Коростелев А.А. Аналитическая деятельность: оценка уровня информационного обеспечения / А.А. Коростелев // Вектор науки ТГУ. — 2012. — № 3 (10). — С. 36—42.

5. Лазаришина І.Д. Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства / І.Д. Лазаришина, О.В. Оренчин // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2012. — № 38. — С. 62—65.

6. Педченко Н.С. Системний підхід до інструментарію інформаційного забезпечення стратегічного управління потенціалом розвитку підприємства / Н.С. Педченко // Інноваційна економіка. — 2012. — № 8 (34). — С. 260—266.

7. Рогоза М.Є., Скляр А.А. Інформаційне забезпечення стратегічного управління і його вплив на невизначеність середовища господарювання // Економіка: проблеми теорії та практики [збірник наукових праць]. — Вип. 206: В 4 т. Т. III. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. — С. 641—650.

8. Стадник В.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: навч. посібник / В.В. Стадник, М.А. Йохна. — Хмельницький: ХНУ, 2011. — 327 с.

References:

1. Bosak, I.P. and Palyha, E.M. (2007), "Information securing of operating by enterprise: economic aspect", *Regional'na ekonomika*, vol. 4, pp. 193—195.

2. Brukhanskyj, R. (2011), "Problems and priorities with information of strategic management of agricultural enterprises in Ukraine", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 9, pp. 69—71.

3. Denysenko, M.P. and Kolos, I.V. (2006), "Information securing effective management by enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 19—24.

4. Korostelev, A.A. (2012), "Analytical activity: assessment of the level of information securing", *Vektor nauky TGU*, vol. 3, no. 10, pp. 36—42.

5. Lazaryshyna, I.D. and Orenchyn, O.V. (2012), "Sources of information and analytical securing economic security", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 38, pp. 62—65.

6. Pedchenko, N.S. (2012), "Systematic approach to information securing tools of strategic management of enterprise development potential of enterprise", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 8, no. 34, pp. 260—266.

7. Rohoza, M.E. and Skliar, A.A. (2005), "Information securing of strategic management and its impact on the environment of economic uncertainty environment management", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 206, no. 3, pp. 641—650.

8. Stadnyk, V.V. (2011), *Stratychichne upravlinnia innovatsijnym rozvytkom pidpriemstva* [Strategic management of innovative the development of enterprise], KhNU, Khmel'nyts'kyj, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2018 р.